

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (девети състав)

12 октомври 2023 година*

„Преюдициално запитване — Неравноправни клаузи в потребителските договори — Директива 93/13/ЕИО — Последници от установяването на неравноправността на клауза — Воля на потребителя договорът да се запази чрез изменение на клаузите, обявени за неравноправни — Правомощия на националния съд“

По дело C-645/22

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Литовски върховен съд) с акт от 12 октомври 2022 г., постъпил в Съда на 13 октомври 2022 г., в рамките на производство по дело

R. A. и др.

срещу

„Luminor Bank AS“, действащо чрез „Luminor Bank AS“ Lietuvos skyrius,

СЪДЪТ (девети състав),

състоящ се от: О. Spineanu-Matei (докладчик), председател на състава, S. Rodin и L. S. Rossi, съдии,

генерален адвокат: A. M. Collins,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за „Luminor Bank AS“, действащо чрез „Luminor Bank AS“ Lietuvos skyrius, от K. Karpickis, A. Klezys, advokatai, и A. Sovaitė,
- за литовското правителство, от K. Dieninis, S. Grigonis и V. Kazlauskaitė-Švenčionienė, в качеството на представители,
- за португалското правителство, от P. Barros da Costa, A. Cunha, I. Gameiro и L. Medeiros, в качеството на представители,

* Език на производството: литовски.

– за Европейската комисия, от J. Jokubauskaitė и N. Ruiz García, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 6, параграф 1 и на член 7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между R. A. и др. и „Luminor Bank AS“, действащо чрез „Luminor Bank AS“ Lietuvos skyrius, по повод неравноправния характер на клаузи, съдържащи се в няколко сключени между тези страни договори за кредит, и произтичащите от тях последици.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Съображения двадесет и първо и двадесет и четвърто от Директива 93/13 гласят следното:
„като има предвид, че държавите членки следва да предвидят мерки с цел да се избегнат неравноправни клаузи в договори, сключвани между потребители от една страна, и търговци и доставчици, [...]
[...]
като има предвид, че съдилищата и административните органи на държавите членки трябва да разполагат с адекватни и ефективни средства да наложат преустановяването на включването на неравноправни клаузи в потребителски договори“.
- 4 Съгласно член 6, параграф 1 от тази директива:
„Държавите членки определят изискването, включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право, и че договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи“.
- 5 Член 7, параграф 1 от посочената директива предвижда:
„Държавите членки осигуряват, че в интерес на потребителите и конкурентите, съществуват подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици“.

Литовското право

- 6 Член 6.228⁴, параграф 8 от Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Граждански кодекс на Република Литва) гласи:
- „Когато съдът установи, че клауза или клаузи на договора са неравноправни, тази клауза или клаузи се считат за недействителни от момента на сключването на договора, а останалите клаузи на договора остават обвързващи за страните, ако изпълнението на договора остава възможно след обявяване на недействителността на неравноправните клаузи“.
- 7 Член 353, параграфи 1 и 2 от Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (Граждански процесуален кодекс на Република Литва) гласи:
- „1. При разглеждане на касационна жалба касационният съд осъществява контрол върху обжалваните съдебни решения и/или определения относно прилагането на закона. Касационният съд е обвързан от фактите, установени от първоинстанционния и въззивния съд.
2. Съдът има право да излезе извън рамките на касационната жалба, когато общественият интерес изисква това и правата и законните интереси на дадено лице, обществото или държавата биха били нарушени, ако не се излезе извън границите на жалбата. [...]“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 8 През 2008 г. ищците в главното производство сключват няколко договора за кредит в швейцарски франкове (наричани по-нататък „спорните договори“) с ответника в главното производство, по силата на които получават от последния парична сума в швейцарски франкове, преобразуват в швейцарски франкове съществуващи кредити в евро или литовски литаси или рефинансират кредити, които имат в други кредитни институции във валути, различни от швейцарски франкове. Така предоставените кредити е трябвало да бъдат върнати в швейцарски франкове. Поради значително обезценяване на литовския литас спрямо швейцарския франк сумата, която трябва да бъде върната от ищците, почти се е удвоила след сключването на разглежданите договори.
- 9 Тъй като считат, че някои клаузи от посочените договори са неравноправни, през 2017 г. жалбоподателите в главното производство сезират Vilniaus apygardos teismas (Окръжен съд Вилнюс, Литва) с искане по-специално за замяна на швейцарския франк с еврото, като се вземе предвид обменният курс, приложим към момента на отпускането на тези кредити, както и за преизчисляване в евро на направените в швейцарски франкове плащания за погасяване на кредита (главница и лихви), като се вземе предвид обменният курс, приложим към момента на тези плащания.
- 10 С решение от 20 ноември 2018 г. на тази юрисдикция, потвърдено при обжалване на 5 май 2020 г. с решение на Lietuvos apeliacinis teismas (Литовски апелативен съд), искането на ищците в главното производство е отхвърлено.
- 11 Последните подават касационна жалба пред Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Литовски върховен съд). С решение от 14 април 2021 г. тази юрисдикция връща делото на Lietuvos apeliacinis teismas (Литовски апелативен съд) за ново разглеждане на неравноправния характер на съответните клаузи от спорните договори. Според Lietuvos Aukščiausiasis

Teismas (Литовски върховен съд) обстоятелството, че ответникът в главното производство е изпълнил задължението си да предостави информация относно риска от промяна на обменния курс на швейцарския франк, не означава, че съдът не е длъжен да провери дали тези клаузи са неравноправни.

- 12 С определение от 4 май 2021 г. Lietuvos apeliacinis teismas (Литовски апелативен съд) разпорежда на ищците в главното производство да изразят становище по начина, по който според тях съответните клаузи от спорните договори трябва да бъдат изменени, ако се установи, че са неравноправни. Те посочват, че искат тези клаузи да бъдат изменени в съответствие с исковата молба, а именно по същество чрез замяната на швейцарския франк с еврото по обменния курс, приложим към датата на отпускане на съответните кредити. От своя страна ответникът в главното производство възразява срещу установяването на неравноправния характер на посочените клаузи, както и срещу изменението им, при липсата на диспозитивни норми в литовския правен ред.
- 13 С решение от 2 септември 2021 г. Lietuvos apeliacinis teismas (Литовски апелативен съд) обявява за неравноправни клаузите на спорните договори относно валутата, в която са деноминирани съответните кредити, тъй като не отговарят на изискването за прозрачност, и изменя тези договори като деноминирани в евро по обменния курс, приложим към датата на отпускане на тези кредити, като заменя с Euribor референтния индекс, съдържащ се в посочените договори, а именно LIBOR CHF. Според тази юрисдикция подобно разрешение е в съответствие с принципите на справедливост, добросъвестност и рационалност, както и с целите, преследвани с Директива 93/13.
- 14 Ответникът в главното производство сезира Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Литовски върховен съд), запитващата юрисдикция, с касационна жалба срещу това решение, като поддържа, че Lietuvos apeliacinis teismas (Литовски апелативен съд) погрешно е квалифицирал разглежданите клаузи от спорните договори като „неравноправни“ и че последният не е имал основание да изменя тези клаузи, тъй като в литовското право не съществуват диспозитивни разпоредби, които да могат да заменят посочените клаузи, и че изменението им въз основа на принципите на справедливост, добросъвестност и рационалност е забранено от член 6, параграф 1 от Директива 93/13.
- 15 С частично решение от 25 август 2022 г. запитващата юрисдикция потвърждава решението от 2 септември 2021 г. на Lietuvos apeliacinis teismas (Литовски апелативен съд) в частта, в която съответните клаузи от спорните договори се квалифицират като „неравноправни“, и възобновява производството във връзка с направеното от последната юрисдикция изменение на тези договори.
- 16 Пред запитващата юрисдикция ищците в главното производство изтъкват, че поради пасивното поведение на ответника в главното производство не е постигнато съгласие за евентуално изменение на клаузите, обявени за неравноправни. Те изтъкват също, че не приемат запазването на тези клаузи и отправят основно искане за изменение на спорните договори по посочения в исковата молба начин. Ако обаче се приеме, че няма правно основание за такова изменение, ищците в главното производство искат тези договори да бъдат обявени за недействителни, а извършените въз основа на тях престации да бъдат върнати. Ответникът в главното производство иска посочените договори да бъдат обявени за нищожни ex nunc.

- 17 Запитващата юрисдикция си задава въпроси относно последиците от квалифицирането на съответните клаузи в спорните договори като „неравноправни“, след като ищците в главното производство са поискали тези договори да бъдат запазени и тези клаузи да бъдат изменени. В това отношение според запитващата юрисдикция в случая не се оспорва, че тези договори не могат да се изпълняват без посочените клаузи. Споменатата юрисдикция отбелязва, че Lietuvos apeliacinis teismas (Литовски апелативен съд) не е разгледал въпроса дали евентуалното обявяване на спорните договори за недействителни би довело до особено неблагоприятни последици за ищците в главното производство. Според запитващата юрисдикция липсата на такова разглеждане се обяснява с факта, че исковата молба не се отнася до обявяването на недействителността на тези договори, а само до тяхното изменение, и че член 265, параграф 2 и член 320, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс на Република Литва забраняват съответно на първоинстанционния и на въззивния съд да надхвърлят границите на исканията, с които са сезирани.
- 18 Поради това запитващата юрисдикция си задава въпроса, на първо място, дали въззивният съд е можел да измени спорните договори, без предварително да провери дали обявяването на недействителността на тези договори би довело до особено неблагоприятни последици за ищците в главното производство. Според тази юрисдикция отговорът на посочения въпрос зависи от значението, което трябва да се придаде на волята на ищците в главното производство посочените договори да бъдат запазени чрез изменение на неравноправните им клаузи.
- 19 На второ място, запитващата юрисдикция иска да се установи дали отговорът на този въпрос зависи от това дали националният съд може да замени неравноправна клауза с диспозитивна разпоредба от националното право или с разпоредба, която би била приложима при съгласие на страните по съответния договор.
- 20 Тази юрисдикция счита, че отговорите на тези два въпроса биха могли да се окажат утвърдителни. Така, от една страна, утвърдителен отговор на първия въпрос би бил в съответствие с целта на Директива 93/13, а именно да се възстанови равновесието между страните, като същевременно по принцип се запази валидността на договора като цяло, а не да бъдат обявени за недействителни всички договори, които съдържат неравноправни клаузи (вж. в този смисъл решение от 15 март 2012 г., Pereničová и Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, т. 31). От друга страна, на втория въпрос също би могло да се отговори утвърдително, тъй като, ако съществува възможност неравноправната клауза да бъде заменена с диспозитивна разпоредба от националното право или с разпоредба, приложима при съгласие на страните по съответния договор, и ако потребителят поиска договорът да бъде запазен чрез изменение на тази неравноправна клауза, националният съд трябва да може да реши въпроса за изменение на посочената клауза, без предварително да разглежда последиците от обявяването на договора за недействителен в неговата цялост.
- 21 За сметка на това посочената юрисдикция счита, че когато националното право не съдържа подходяща диспозитивна разпоредба и страните не успеят да постигнат такова съгласие, съдът трябва, независимо от изразената от потребителя воля, да обяви съответния договор за недействителен в неговата цялост, освен ако потребителят е изразил воля неравноправните клаузи да бъдат запазени. При това съдът трябва да предприеме всички необходими мерки за защита на потребителя от особено неблагоприятните последици от това обявяване на договора за недействителен.

- 22 Тъй като в случая литовското право не съдържа диспозитивна разпоредба, която би могла да замести обявените за неравноправни клаузи от спорните договори, и тъй като страните не са постигнали съгласие по приложима разпоредба, изразеното от ищците в главното производство желание да се запазят разглежданите договори и да се изменят тези клаузи, не може да е пречка съдът да постанови решение относно обявяването на недействителността на тези договори.
- 23 При тези обстоятелства Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Литовски върховен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Следва ли член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива [93/13] да се тълкуват в смисъл, че когато потребител изрази желанието договорът да бъде запазен чрез изменение на неравноправната клауза, съдът, след като е установил, че договорът не може да бъде запазен след премахването на тази клауза, може да се произнесе по въпроса за изменение на неравноправната клауза, без предварително да е разгледал възможността за обявяване на договора за недействителен в неговата цялост?
- 2) Зависи ли отговорът на първия въпрос от това дали националният съд има възможността да замени неравноправната клауза с разпоредба от вътрешното право, която е диспозитивна или е приложима при съгласие на страните по разглеждания договор?“.

По преюдициалните въпроси

- 24 В самото начало следва да се отбележи, че макар запитващата юрисдикция да иска тълкуване на член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13, тя си поставя въпроса за последиците от установяването на неравноправния характер на договорна клауза. Ето защо с оглед на съдържащите се в акта за преюдициално запитване данни поставените въпроси трябва да се разбират в смисъл, че се отнасят единствено до член 6, параграф 1.
- 25 Ето защо следва да се приеме, че с въпросите си, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 6, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска възможността, когато националният съд е установил, че е невъзможно договорът да се запази след премахването на неравноправна клауза, и съответният потребител изразява воля този договор да бъде запазен чрез изменение на посочената клауза, този съд да се произнесе по мерките, които трябва да се вземат, за да се възстанови действителното равновесие между правата и задълженията на страните по посочения договор, без предварително да разгледа последиците от обявяване на недействителността на същия договор в неговата цялост. Освен това тази юрисдикция иска да се установи дали в това отношение е от значение обстоятелството, че този съд има възможност да замени споменатата клауза с диспозитивна разпоредба от вътрешното право или с разпоредба, приложима при съгласие на страните.
- 26 За да се отговори на тези въпроси, следва да се припомни, както следва от практиката на Съда, че установяването на неравноправния характер на съдържаща се в договор клауза трябва да позволи да се възстановят правното и фактическото положение на потребителя,

такива каквито те биха били при липсата на тази неравноплавна клауза (решение от 12 януари 2023 г., D.V. (Адвокатско възнаграждение — Принцип на почасовата ставка), C-395/21, EU:C:2023:14, т. 54 и цитираната съдебна практика).

- 27 Съгласно член 6, параграф 1 от Директива 93/13 националният съд следва да остави без приложение неравноплавните клаузи, така че те да нямат задължителна сила за потребителя, освен ако потребителят се противопостави на това. Договорът трябва обаче да може да се изпълнява без друго изменение освен произтичащото от премахването на неравноплавните клаузи, доколкото съгласно нормите на вътрешното право съществува правна възможност така да се запази договорът (решение от 12 януари 2023 г., D.V. (Адвокатско възнаграждение — Принцип на почасовата ставка), C-395/21, EU:C:2023:14, т. 55 и цитираната съдебна практика).
- 28 Така националният съд не е длъжен да остави без приложение неравноплавна клауза, ако, след като е бил информиран за това от този съд, потребителят възнамерява да не се позовава на нейния неравноплавен и необвързващ характер, изразявайки по този начин доброволно и информирано съгласие с посочената клауза (вж. в този смисъл решение от 3 октомври 2019 г., Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, т. 53 и цитираната съдебна практика).
- 29 Всъщност Съдът е постановил, че след като установената с Директива 93/13 защитна система не трябва да се прилага, ако потребителят възразява срещу това, последният трябва а fortiori да има правото да възрази срещу възможността чрез прилагане на същата тази система да бъде защитен от неблагоприятните последици, предизвикани от обявяването на недействителността на договора в неговата цялост, когато не иска да се позове на тази защита (решение от 3 октомври 2019 г., Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, т. 55).
- 30 За сметка на това, когато потребителят изрази воля да се ползва от защитата, предоставена от Директива 93/13, националният съд трябва да провери дали с оглед на предвидените в националното право критерии договорът може да се изпълнява без друго изменение освен произтичащото от премахването на съответната неравноплавна клауза.
- 31 Тази преценка на възможността договорът да продължи да се изпълнява и без съответната неравноплавна клауза представлява обективен анализ, който националният съд следва да извърши с оглед на разпоредбите на националното право и независимо от обстоятелството, че потребителят изразява волята си договорът да бъде запазен (вж. в този смисъл решение от 3 октомври 2019 г., Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, т. 39—41 и цитираната съдебна практика).
- 32 Когато съгласно релевантните норми на вътрешното право договорът не би могъл да се изпълни след премахването на неравноплавната клауза, член 6, параграф 1 от Директива 93/13 допуска той да бъде обявен за недействителен (вж. в този смисъл решение от 12 януари 2023 г., D.V. (Адвокатско възнаграждение — Принцип на почасовата ставка), C-395/21, EU:C:2023:14, т. 59).
- 33 Само в хипотезата, в която обявяването на недействителността на договорите в тяхната цялост би изложило потребителя на особено неблагоприятни последици, така че той да се окаже в положение на правна несигурност, но които последици не могат да се свеждат само до последици с чисто финансов характер, националният съд разполага с възможността по изключение да замени обявена за недействителна неравноплавна клауза с диспозитивна разпоредба от националното право или с разпоредба, която е приложима

при съгласие на страните по договора (вж. в този смисъл решение от 12 януари 2023 г., D.V. (Адвокатско възнаграждение — Принцип на почасовата ставка), C-395/21, EU:C:2023:14, т. 60—62).

- 34 От съдебната практика следва също, че когато няма диспозитивна разпоредаба от националното право или разпоредаба, приложима при съгласие на страните по договора, която може да замести съответните неравноправни клаузи, и когато обявяването на договора за недействителен би изложило потребителя на особено неблагоприятни последици, националният съд трябва, като има предвид цялото вътрешно право, да вземе всички необходими мерки, за да защити потребителя от тези последици и по този начин да възстанови действителното равновесие между реципрочните права и задължения на съдоговорителите (вж. в този смисъл решение от 25 ноември 2020 г., Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, т. 41).
- 35 Мерките, които могат да бъдат приети от националния съд при установяване на неравноправния характер на договорна клауза, чието премахване би довело до обявяване на недействителността на договора, от който тя е част, нямат изчерпателен характер (вж. в този смисъл решение от 25 ноември 2020 г., Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, т. 40), като следва да се има предвид, че националният съд не може да допълни договора, като измени съдържанието на тази клауза (решения от 26 март 2019 г., Abanca Corporación Bancaria и Bankia, C-70/17 и C-179/17, EU:C:2019:250, т. 53, и от 12 януари 2023 г., D.V. (Адвокатско възнаграждение — Принцип на почасовата ставка), C-395/21, EU:C:2023:14, т. 65).
- 36 В това отношение Съдът е постановил, че член 6, параграф 1 от Директива 93/13 не допуска запълването на празнотите в договор, образувани поради премахването на съдържащите се в него неравноправни клаузи, само чрез национални разпоредаби с общ характер, съгласно които предвидените последици от правна сделка се допълват по-специално с последиците, произтичащи от принципа на справедливост или обичаите, и които не са нито диспозитивни разпоредаби, нито разпоредаби, приложими при съгласие на страните по договора (решение от 3 октомври 2019 г., Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, т. 62).
- 37 От гореизложеното следва, от една страна, че изразената от потребителя воля да се ползва от защитата, предоставена от Директива 93/13, и договорът да бъде запазен, не засяга задължението на националния съд да провери, като приложи обективен подход и с оглед на разпоредабите на националното право, дали този договор може да се изпълнява след премахването на съответната неравноправна клауза.
- 38 От друга страна, когато е установил, че е невъзможно договорът да се запази след премахването на такава неравноправна клауза, този съд не може да замени посочената клауза с диспозитивна разпоредаба от националното право или с разпоредаба, която е приложима при съгласие на страните по този договор, или ако това право не предвижда такива разпоредаби, да приеме други мерки за възстановяване на действителното равновесие между правата и задълженията на тези страни, без предварително да е разгледал и установил, че обявяването на недействителността на посочения договор в неговата цялост би изложило потребителя на особено неблагоприятни последици.
- 39 В случая Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Литовски върховен съд) е сезиран с касационна жалба срещу решение на Lietuvos apeliacinis teismas (Литовски апелативен съд), с което последната юрисдикция, след като установява неравноправния характер на клаузи, които спадат към основния предмет на спорните договори, а именно тези относно валутата, в

която са деноминирани съответните кредити, уважава искането на ищците в главното производство и изменя тези договори, без да разгледа предварително последиците за ищците в главното производство от евентуалното обявяване на посочените договори за недействителни. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Литовски върховен съд) потвърждава обжалваното решение по отношение на квалифицирането на тези клаузи като „неравноправни“. За сметка на това, що се отнася до последиците от тази квалификация, последната юрисдикция си задава въпроса дали въззивният съд може да уважи искането на ищците в главното производство спорните договори да бъдат запазени чрез изменение на посочените клаузи, без предварително да е разгледал дали това обявяване на недействителност води до особено неблагоприятни последици за ищците в главното производство.

- 40 Както обаче следва от практиката на Съда, припомнена в точки 26—38 от настоящото решение, в случай че ищците в главното производство искат да се позоват на защитата, предоставена от Директива 93/13, и когато от гледна точка на националното право спорните договори не могат да се изпълняват след премахването на съответните неравноправни клаузи, разглеждането на последиците от обявяването на недействителността на тези договори представлява задължение на националния съд, независимо от изразената от ищците в главното производство воля посочените договори да бъдат запазени чрез изменение на тези клаузи. Всъщност само ако тези последици достигат такава степен на тежест, че могат да бъдат квалифицирани като „особено неблагоприятни“ за ищците в главното производство, този съд следва, при липсата на диспозитивни разпоредби или на разпоредби, които са приложими при съгласие на страните по спорните договори, да вземе всички необходими мерки, за да защити потребителя от посочените последици и да възстанови действителното равновесие между правата и задълженията на тези страни, като следва да се има предвид, че посоченият съд не може да допълни тези договори, като измени съдържанието на посочените клаузи.
- 41 С оглед на изложените по-горе съображения на поставените въпроси следва да се отговори, че член 6, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска възможността, когато националният съд е установил, че е невъзможно договорът да се запази след премахването на неравноправна клауза, и съответният потребител изразява воля този договор да бъде запазен чрез изменение на посочената клауза, този съд да се произнесе по мерките, които трябва да се вземат, за да се възстанови действителното равновесие между правата и задълженията на страните по посочения договор, без предварително да разгледа последиците от обявяване на недействителността на същия договор в неговата цялост, и то дори ако посоченият съд има възможност да замени споменатата клауза с диспозитивна разпоредба от вътрешното право или с разпоредба, която е приложима при съгласие на тези страни.

По съдебните разноски

- 42 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (девети състав) реши:

**Член 6, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно
неравноправните клаузи в потребителските договори**

трябва да се тълкува в смисъл, че

**не допуска възможността, когато националният съд е установил, че е невъзможно
договорът да се запази след премахването на неравноправна клауза, и съответният
потребител изразява воля този договор да бъде запазен чрез изменение на посочената
клауза, този съд да се произнесе по мерките, които трябва да се вземат, за да се
възстанови действителното равновесие между правата и задълженията на страните
по посочения договор, без предварително да разгледа последиците от обявяване на
недействителността на същия договор в неговата цялост, и то дори ако посоченият
съд има възможност да замени споменатата клауза с диспозитивна разпоредба от
вътрешното право или с разпоредба, която е приложима при съгласие на тези страни.**

Подписи